

חורבת עקב

תצפית נוף מרהיבה
ארכיאולוגיה משוחזרת במיטבה
בטיול חורפי מהנה

צילום: שגי'א שגיב

הייתה בתקופה זו עיר נמל גדולה ומאוכלסת מאוד, ממנה יצאו סחורות בעיקר לרומא. בנוסף לסחורות לייצוא גם העיר עצמה זקוקה לאספקת מזון. חורבת עקב הייתה אחד מהיישובים החקלאיים שסיפקו מזון לעיר הגדולה קיסריה וגם ייצרה סחורות שנשלחו מהנמל. עיקר הייצוא היה שמן זית ויין. בעת ההיא נחשבו מוצרים אלה שיוצרו באזורנו ובארץ ישראל בכלל לאיכותיים ביותר והיה להם ביקוש רב. עם הכיבוש המוסלמי במאה השביעית לספירה נפסק המסחר ביין. על-פי הסימנים ננטש המקום.

בימי הביניים שימש המקום ושרידי המבנים כמשכן עונתי ארעי לחקלאים ולרועי צאן. יש עדות כתובה משנת 1873. בשנה זו ביקרו במקום חוקרים של האגודה הבריטית לחקר ארץ-ישראל (Palestine Exploration Foundation). הם תיארו מבנה ובו שתי קשתות המשמש רועי צאן. עם גמר הסיור באתר ובתצפית אפשר להמשיך בשביל המסומן באדום לאורך המצוק ולחזור למרכז המבקרים (עדיף למיטיבי לכת, ולא בימים שבהם הסלעים והבונץ מחליקים). אפשר לחזור אל מרכז המבקרים בדרך בה הגענו. כדאי ליצור קשר עם חנות המידע (טל' 04-6298111) ולברר מה כדאי לראות בעונה לאורך השביל והאם יש אזהרות מיוחדות.

עוד על חורבת עקב אפשר לקרוא באתר האינטרנט של רמת הנדיב:
www.ramat-hanadiv.org.il

שאינם מקבלים תומאה (בדרך כלל מאבן) והעדר של עצמות חזיר. על פי המקווה שנמצא בחלק הצפוני של המבנה אפשר לקבוע שישבו במקום יהודים בתקופה הרומית (בית שני). נוסף על כך נמצאו כאן מתקנים חקלאיים (גת ובית בד). על פי הסימנים האתר ננטש סמוך לזמן של כישלון המרד הגדול וחורבן ירושלים, בשנת 70 לספירה.

אי-אפשר לקבוע בוודאות אם בתקופה הביזנטית (בין המאה החמישית למאה השביעית לספירה) ישבו כאן יהודים. המתקנים החקלאיים היו גדולים ומפותחים מאוד, וכך גם שטח החווה. הייתה גת גדולה לייצור יין, וכנראה הייתה גת נוספת בשימוש. על פי גודלם של הגתות ובורות האיסוף נראה שלייצור היין השתמשו בכלים מכאניים (משקולות לחץ) וכך ייצרו כמות גדולה מאוד של יין. נוסף על כך נמצאו בית בד ובורות לאיסוף מי-גשמים. על פי גודלן של הגתות, אפשר לדמיין את השדות סביב מכוסים בכרמי ענבים ובעצי זית, לראות את עשרות בהמות המשא עולות מן השדות הסמוכים עמוסי ענבים לדריכה בגת. כדאי לראות את הגת העגולה (נדיר למצוא גת בצורה זו), הנמצאת בתצפית מרהיבה לחוף הכרמל ולשדות.

סמוך לקשת המשוחזרת יש קיר ובו חורים המיועדים לקשירת בהמות המשא. לצורך המחשה, חלק זה של האתר הוא כמו מה שנראה בימינו מגרש חניה גדול של מפעל שבו חונות משאיות הממתינות לטעינה של מוצרים המיועדים לאספקה. האתר היה מעין מפעל גדול לאספקת מזון. קיסריה השכנה

אחרי שבטורים הקודמים הכרנו את שבילי הטיולים ברמת הנדיב וערכנו היכרות עם האתרים הקשורים לתולדות האדם. השבוע נשוב אל שביל האחוזה, המסומן באדום ונתמקד באתר ארכיאולוגי מהיפים ברמת הנדיב ובאזורנו.

חורבת עקב (או בשמה הערבי 'חורבת מנסור אל-עקב') נמצאת על המצוק של רמת הנדיב. חלק זה של המצוק מתנשא לגובה של כ-140 מטרים מעל לפני הים וניבטת ממנו תצפית מרהיבה. איך גילו את האתר? מי הם האנשים שגרו כאן? באילו תקופות היה פעיל?

עם תחילת מחקרי רמת הנדיב (בשנת 1984) נערך במקום סקר ארכיאולוגי ראשוני. לאחר מכן החלו החפירות הארכיאולוגיות ברמת הנדיב, בראשותו של פרופ' יזהר הירשפלד ז"ל. על המצוק היו אז מעט שרידים ובהם חלקי קשתות מאבן. על פי הסימנים שהתגלו בסקר הארכיאולוגי, בעבר הלא-רחוק היה כאן משכן ארעי לרועי צאן - כנראה האחרונים שהשתמשו באתר. חורבת עקב היא מהאתרים הארכיאולוגיים הראשונים שנחפרו ברמת הנדיב. עם סיום החפירות הארכיאולוגיות נערכו במקום עבודות לשחזור (חלקי) של הממצאים ובעיקר לשימורם.

הממצאים בחורבת עקב נחלקים לשלוש תקופות עיקריות: התקופה הרומית הקדומה, התקופה הביזנטית וימי הביניים. בתקופה הרומית הייתה במקום חווה חקלאית מבוצרת, שכלל הנראה ישבו בה יהודים. איך יודעים? כדי לזהות אתר ביוו שהתגוררו בו יהודים חייבים להיות בו כמה ממצאים עיקריים: מקווה, כלים